

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: ledorot@pmo.gov.il פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית *8840

נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.

יש לשלוח את הנספח בדואר: ת.ד. 2512 מגדלי ויטה בני ברק 5112401 או בפקס: 02-5605034

ניתן לסרוק את הנספח ולהעבירו בדוא"ל בצמוד לשאלון.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: בן מנחם	שם פרטי: שמואל
-------------------	----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: דייטש		בלועזית	שם נעורים: מולקה
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: שמואל (מאיר)		בלועזית	מין: ☒ נ / ☐ נ
מקום לידה (ישוב, מחוז): סלבוטקה (מחוז קובנה)		בלועזית	ארץ לידה: ליטא
שם פרטי של האב: מנחם (מנדל)		בלועזית	שם פרטי ושם נעורים של האם: צייטל מלצר
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה): לא רלוונטי		בלועזית	שם נעורים של האישה: לא רלוונטי
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: סלבוטקה		בלועזית	ארץ המגורים: ליטא
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: ישיבת סלבוטקה, בי"ס יסודי		מקצוע לפני המלחמה: לא רלוונטי	חבר בארגון או בתנועה: השומר הדתי
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): קהילת סלבוטקה, מחוז קובנה, ליטא			
האם היית בגטאות? אילו ומתי? גטו קובנה, סלבוטקה			
האם היית במחנות? אילו ומתי? לא.			
מקום השחרור: יערות קזלוברודה - כפרטיזן		תאריך השחרור: קיץ / 1945	
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה? כן, באיטליה, SANDE-KANDERO		לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? היעד הסופי – ארץ ישראל.	

שם האנייה (אם עלה בדרך הים): סירה קטנה ובה 41 מעפילים שנבחרו מתוך 10,000 היהודים אשר שוכנו במחנה העקורים האיטלקי.	שנת עליה: 1945	מקומות/מחנות בדרך לארץ: לבוב – לימברג – פולין – צ'כיה – סלובקיה – רומניה – יוון – איטליה – ארץ ישראל
--	-------------------	--

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

הייתי ילד במשפחה בת 11 נפשות (9 ילדים: חמישה בנים וארבע בנות), כאשר אני הבן השני. אבי היה ראש ישיבה גדולה בסלבוטקה – עיר מולדתי – ואימי עקרת בית. אבי רצה שאגש ללימודי תורה, אולם חוק חינוך חובה שהונהג אז, חייב לימודים בבי"ס עיוני ולא תורני. לכן, העבירו אותי ללמוד בביה"ס יבנה, בו לימדו את כל המקצועות. בגיל 12, לאחר שעמדתי בהצלחה בשש שנות לימודי החובה, סיימתי את חובותי לחוק חינוך חובה ועברתי לישיבת "אוהל משה". שם למדתי עד גיל 16.

בשנת 1939, הרוסים הפעילו סנקציות על בתי-ספר דתיים וישיבות, וכך אבי איבד את פרנסתו. לפיכך, נאלץ ללמוד סנדלרות על-מנת לפרנס את ביתנו, ואני עזבתי בגיל 16 את לימודי בישיבה שנסגרה ולמדתי איתו את מקצוע הסנדלרות. כך, עבדנו כמעט שנה בסנדלרות עד 1941 – המועד שבו פלשו הגרמנים לליטא, וזאת מבלי כל התנגדות כלשהי מצד הרוסים שנסו מפניהם. כך, ליטא נכבשה ע"י הגרמנים בקלות ובפשטות. הראשונים שרצחו את היהודים היו דווקא הליטאים. הלכו מבית לבית ורצחו יהודים. אחי (12), נלקח ע"י הליטאים לאחד המחנות של הצבא הליטאי ושם נרצח. הבנו זאת רק מאוחר יותר כאשר ראינו שלא חוזר הביתה.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביוזנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אוווקאציה למרכז ברית המועצות):

הגרמנים הקימו את "גטו סלבוטקא", הנמצא בסמוך לעיר הגדולה קוֹבְנָה (קובנה הייתה אז הבירה הזמנית של ליטא, במקום וילנא שנלקחה ע"י הפולנים, ואילו סלבוטקא היה הפרבר היהודי של קובנה אשר הכיל ריכוז גבוה של יהודים ממוצא ליטאי). הגרמנים הקימו גדר היקפית אשר העמידה שני מתחמים לגטו: הקטן והגדול. התמזל מזלנו ובית הוריי נכנס בצידה הפנימי של הגדר. היו שני שערים: ראשי ואחורי, כאשר גשר עץ חיבר מעל שני הגטאות אשר כביש ראשי המשיך להתקיים ביניהם (מתחת לגשר).

כך, בשנת 1941, עם פלישת הגרמנים התקבלה פקודה לפיה: "כל יהודי קובנה חייבים לעבור אל תוך כותלי הגטו". היהודים וביניהם משפחתי, שימשו אז ככוח עבודה זמין חליף הליטאים אשר גויסו לצבא הגרמני. מידי בוקר התאספנו בשער, והגרמנים חילקו אותנו לקבוצות עבודה. עיקר הכוח נותב לשדה התעופה ALEXOT שמעבר לגדות הנהר. המשימה: הרחבת שדה התעופה ע"י חציבה בהר. כך, התחלקנו לשתי משמרות (בני משפחתי חולקו בין שתי המשמרות) של יום ולילה. מדובר בעבודת כפיים קשה מנשוא לרוב גדול של יהודים, אשר לא עסקו עד כה, בעבודות פיזיות כגון אלו. הגרמנים הקימו את "מועצת היהודים", אשר לימים "זכתה" לכינוי הגנאי "יוזנראט", ביניהם הרב הראשי של הצבא הליטאי (בו שירתו עד למלחמת העולם השנייה גם יהודי ליטא).

"בעלי הבראטים צועדים יחדיו":

האתגר הראשון, מעבר לאתגר הפיזי, אשר ניצב בפניי כיהודי אדוק ובן לראש ישיבה ליטאית מכובדת, היה הקושי להניח תפילין בזמן שבו עבדתי בשדה התעופה במשמרת הלילה ועד הבוקר. הפתרון שלי ושל עוד יהודים מלבדי, היה להניח את התפילין על גופנו ולכסות זאת ע"י שרוולים ארוכים. הבעיה היחידה שנותרה, הייתה כיצד להסתיר את "הבליטה" על המצח. הפתרון היה לחבוש כובע רחב BARET, וכך כשצעדנו יחדיו זכינו לכינוי "בעלי הבראטים", וזאת מבלי שעוררנו עניין מיוחד

אצל הגרמנים שפיקחו על הקבוצה. הדבר אפשר לי וליתר היהודים האדוקים לקיים את מצוות הנחת התפילין, במקביל למילוי חובתנו בעבודות.

האתגר השני שניצב בפנינו מעבר לאתגר הפיזי, היה האוכל. במקום הוגשה דייסה אשר בושלה עם בשר סוס שלא כשר כמובן. היהודים שנמנעו מאכילת בשר לא כשר, "מכרו" את הדייסה בתמורה ללחם. כך כל ימות העבודה הפיזית, נהגתי לאכול אך ורק לחם בתקופה שנמשכה כחצי שנה, במהלכה עבדתי עם אחי (19) ואבי (40). במשמרת האחרונה, עם שובנו אל הגטו לאחר ליל עבודה מפרך, לא מצאנו את המשמרת התורנית של אותו היום ממתינה בשטח היציאה. ציוו עלינו להתרכז במגרש – שם פגשנו את משמרת היום שכבר הייתה מרוכזת שם.

בדרך פגשנו בשילוט שהודבק ברחבי הגטו בזמן שעבדנו: **"כל היהודים חייבים להתרכז במגרש. מי שישאר בביתו – ייר בו"**. במגרש התקיימה **סלקציה** לשני טורים: ימין ושמאל, אשר בוצעה ע"י קציני הגסטאפו. אבי ניסה להתחקות אחר חוקיות הסלקציה, והבין עד מהרה כי הטור השמאלי מונה משפחות מרובות ילדים, זקנים וחולים. זאת בעוד שהטור הימני מונה צעירים. כך, מיד הורה לנו לפרק את משפחתנו המורחבת בת 8 האחים (להוציא את אחי בן ה-12, אשר נרצח עם פרוץ המלחמה ע"י הליטאים), לשלוש משפחות קטנות: שתי הקבוצות בראשן עמדו אבי ואחי נשלחו שמאלה, ואילו הקבוצה השלישית בראשה אני עמדתי נשלחנו ימינה: אני (17.5), אחותי (16) ואחי הקטן (4). הטור הימני נשלח, עם תום הסלקציה, חזרה אל הגטו הגדול.

הסלקציה בוצעה במהירות, ומבלי שניתנה לנו ההזדמנות להיפרד זה מזה. הגרמנים לא איפשרו זאת, מחשש שמא הטור האחד יזלוג אל השני, וכך זירזו אותנו שנבצע את ההיפרדות מהר ובטוח. בזמן שניגשנו לסלקציה, אבי הסתבובב לפתע אחרונית ואמר לי (ביידיש): **"אתה תהיה אבא לילדים"**.

הצפיפות הלכה וגדלה עד שנעשתה קשה מנשוא. זאת מאחר וכלל היהודים מהערים הסמוכות אשר סבבו את סלבוטקה, נשלחו אל הגטו הגדול ומילאו אותו תוך שהם מכפילים ואף משלשים את כמות הנפשות בכל אחת מהדירות. הבחנו כי הטור השמאלי צועד במעלה ההר לעבר **"הפורט התשיעי"** – מחנה צבאי אשר שימש עד המלחמה את הצבא הליטאי. ברקע נשמעו יריות. אחד מתוכם הצליח לחמוק מהטור חזרה לגטו. דרכו הגיעה לאוזננו השמועה לפיה בפורט התשיעי חופרים בורות ענק. כאשר חיברנו בין השמועה הזו לבין קולות הירי, הבנו כי זוהי צעדת מוות ממנה לא שבה רוב משפחתי, למעט אחותי בת ה-16 ואחי בן ה-4 אשר נשארו עימי בגטו הגדול לאחר שנבחרנו ע"י הגרמנים לטור הימני.

לאחר תום האקציה, הודיעו שעלינו לשוב לעבודה: **"כל בעלי המקצוע נתבקשים להירשם בלשכת העבודה"**. אני, שהרי למדתי סנדלרות עם אבי אחרי שסגרו את הישיבות, נרשמתי כסנדלר ושובצתי בבית המלאכה אשר היה שייך למשטרת הסדר (אורדלונגס-פוליט'צה) של הגרמנים, ומוקם מרכז העיר קובנה. הופקדתי על תיקון נעלי העבודה של חיילי החזית. היינו כ-50 סנדלרים יהודים והופקדנו בידי של גרמני בדרגת סגן, שהתנהגותו כלפינו ראויה לציון לחיוב. מידי ערב, לאחר ששבת מביית המלאכה מיום עבודה מפרך, השתמשתי בצידו שאספתי עימי מביית המלאכה, ותיקנתי נעליים ובניתי נעליים ליושבי הגטו. זאת במשך כשנה וחצי עד לסוף שנת 1942.

"הפרטיזן שבכיסו האחד אקדח ובכיסו השני תפילין" (דב לוין על שמואל בן מנחם):

סביב גיל 18, תנועות הנוער בגטו החלו להתארגן. הצטרפתי לתנועת הנוער: **"השומר הדתי"**, אשר נהגו לקיים מפגשים בליל שישי בבית של אחד החברים. במסגרת המפגש נהגנו לשיר שירי ארץ-ישראל, שהרי את השפה העברית למדתי בבית הוריי. הגיעו שמועות שרוסים לא יהודים שברחו מהשבי הגרמני והצטרפו לפרטיזנים, דורשים יהודים בגיל צבא שיצטרפו אליהם. אחד התנאים להצטרף אליהם היה להיות חלק מהתנועה הקומוניסטית, ועל-כן בעל כורחי, הצטרפתי אל הקומוניסטים. התנאי השני היה להצטייד בכלי נשק. מכרתי מכונת תפירה וכך השגתי אקדח.

היה זה יום שבת, בחזרתי מתפילת בית הכנסת, קיבלתי פתק מקשרית של הפרטיזנים המודיע לי כי הלילה הזה עליי לצאת. היציאה נעשתה דרך פרצה בגדר התיל אשר הקיפה את הגטו והובילה לבית עלמין ליטאי. עם קבלת הפתק, החוורת ונזכרתי במילותיו האחרונות של אבי: **"תהיה אבא לילדים"**, אשר עמדו בסתירה לרצוני להצטרף לפרטיזנים, מתוך ידיעה ברורה

שקיים סיכוי גדול שלא אשוב. לקראת צאתי, אחותי הביאה לי כותנת ובה רקום שמי, על-מנת שאזכור את זהותי ואת יהדותי מחשש שאתבולל בהשפעת התנועה הקומוניסטית (הכותנת מוצגת במוזיאון "יד ושם" ושימשה אותי לימים בחתונתי, את שני בניי בחתונתם, ולאחרונה אף את בן זוגה של נכדתי).

יצאתי מיד עם החשיכה, כאשר הכותנת על גופי ועליה בגדיי (לא הסרתי את הכותנת מגופי עד העליה לארץ ישראל). השוטר היהודי אשר ניצב בגדר התיל סייע לי והרים עבורי את הגדר, על-מנת שאוכל לחמוק במהירות אל בית העלמין הליטאי.

ביציאה מבית העלמין, חיכו לי בחור ובחורה יהודים שיצאו לפניי מהגטו והתחבאו אצל הליטאים. כעת, צעדנו שלושתינו יחד אל הפרטיזנים כאשר היעד: "יערות קזלבורודה" אשר היו ממוקמים במרחק של כ-60 ק"מ מהגטו. חבריי הנחו אותי לצעוד במרחק מה אחריהם על-מנת שלא יבחינו בזהותי היהודית אשר נחשפה היטב ע"י פניי. הבעיה הראשונה שניצבה בפנינו הייתה כיצד לעבור את הגשר אשר חיבר בין סלבוטקה וקובנה ועליו היה משמר גרמני וליטאי יחדיו. מי שעבר את הגשר הסתכן בחייו. לפני הגעתנו לגשר, ביום ראשון (יום השבתון של הנוצרים), הליטאי הניצב בגשר הכיר את הבחור היהודי שצעד לפניי עם הבחורה. לפתע התחיל לצעוק: "יהודי, יהודי!". הבחור לא איבד את עשתונותו, רץ חיש מהר אל מתחת לגשר – שם עמדה סירה – ובה נער ליטאי דג דגים.

זה ניתק את החבל שקשר את הסירה לחוף, וברגע האחרון אני הספקתי לקפוץ אל תוך הסירה יחד עם הבחורה והנער הליטאי, ושטנו עם הזרם עד שנעלמו עקבותינו. הגרמנים והליטאים ירו עלינו, אולם מחשש שיפגעו בנהר הליטאי – עשו זאת רק על-מנת להפחיד ולא על-מנת להרוג. לאחר שיט של כ-5 ק"מ, עברנו אל צידו השני של הנהר ושיחררנו את הנער הליטאי. כך, התחלנו ללכת עפ"י מפות טופוגרפיות שהתקינו לנו בבתי המלאכה שבתוך הגטו. התחלנו ללכת, וכשהגענו להסתעפות דרכים נתקלנו בקושי התמצאות אל מול המפה שהייתה בידנו. עמד שם ליטאי אחד עם אופניים, וזה הראה לנו את הדרך (לימים' חסיד אומות העולם - CONCIANTIS ANTANAS).

לאחר שאנו צועדים כקילומטר אחד, השיג אותנו הצעיר עם האופניים וביקש מאיתנו סליחה מאחר שלטענתו הראה לנו את הדרך הלא נכונה, והציע שנישאר אצלו ללון משום שהערב ירד. הדבר עורר את חשדנו הרב, אולם הלכנו איתו והסכמנו ללון עימו. הליטאי כיבד אותנו בארוחת ערב בביתו הממוקם בכפר PAPILVA, וכשהלכנו לישון, הצמדנו את האקדח לחזה עם כדור בקנה כדי שבמידה ויסגיר אותנו, נוכל להרוג את אשתו וילדיו, וכך נוכל לחמוק ממנו חיים. להפתעתנו, קמנו בבוקר בריאים ושלמים והתברר שהוא גם שומר יערות (הבחנו ברובה ציד שהיה אצלו, וכששאלנו השיב שהינו שומר יערות). לאחר ארוחת הבוקר, הליטאי לקח אותנו עם עגלתו לכיוון הכביש הראשי. לאחר שירדנו, התחלנו לצעוד ברגל עפ"י הנוהל הקודם – חבריי צועדים קדימה ואני במרחק מה אחריהם.

הגענו סמוך לכפר ומשאית של גרמנים עקפה אותי והגיעה אליהם, העלו את הבחורה למשאית והחבר פתח באש וברח אל תוך אחד היערות הסמוכים. הבחור ברח לצד שמאל של היער, ואני לצד ימין. חיכיתי ביער עד לפנות ערב, ואז כשראיתי שהגרמנים לא שבו, יצאתי לכיוון מקום היעד. בכניסה לכפר המיועד, חיכתה נערה ליטאית ושאלה אותי האם אני מכיר את ברמן (הבחור שהיה עימי). כך, הבנתי שהיא נשלחה על-ידו. זו הובילה אותי אל הבית, שם המתין ברמן (שניצל מהגרמנים ע"י בריחה אל מעמקי היער), ובעל הבית שלח שליח למטרה על-מנת לברר מה עלה בגורלה של הבחורה שנקלחה ע"י הגרמנים. הסתבר שמצאו אצלה את האקדח והוציאו אותה להורג.

עם רדת החשיכה, יצאנו אל יער הפרטיזנים. בראש צעד בעל הבית. היעד: יער קזלבורודה. בכניסה ליער, עצר אותנו איש צוות הפרטיזנים וביקש את הסיסמא. הבחור שהוביל את השיירה אמר את הסיסמא, כך אפשרו לנו להתקדם (היה זה עניין של חיים ומות, משום שמידה והיינו שוגים בסיסמא – דמנו בראשנו). אז, הגענו לבסיס הפרטיזנים. קיבלו אותנו, והבחור הליטאי חזר לביתו.

בדרך שאיננה פשוטה כלל ומלאה בסיכונים, הצטרפתי לבסוף אל הפרטיזנים ביערות. מסרתי לידיהם את האקדח שהבאתי עימי, קיבלתי לידי רובה והתחלתי באימונים. יש לציין שגם השירות לצד הפרטיזנים היה מפחיד מאוד, שכן ברובם היו לוחמים ממוצא רוסי אשר ברחו מן השבי הגרמני. במסגרת שהייתם בשבי, הגרמנים החדירו בהם את שנאת העם היהודי עד שחלחלה

היטב למוחותיהם וחששתי שמא יהרגוני במהלך הפעולות לצידם.

המטרה של הכוח הפרטיזני – "להוריד" רכבות שהגיעו מגרמניה, אל החזית המזרחית. זאת ע"י פיצוץ גשרים. הצלחתי לפוצץ רכבת שהייתה בדרכה מרוסיה לגרמניה, עמוסה בפצועים גרמנים מהחזית הרוסית. בסיום הפעולה, חזרתי לגדוד – שם הריעו לי ונקראתי למפקד הגדוד, אשר ביקש לשוחח עם ראש החוליה (אני) שפיצץ את הרכבת. דרכי יחד עם הפרטיזנים, המשיכה עד השחרור בקיץ 1945.

במהלך שירותי עם הפרטיזנים, נתבקשתי ע"י המפקדים לצאת למשימה הבאה: הליכה חזרה אל הגטו (אשר כאמור היה ממוקם מרחק של 60 ק"מ של דרך מסוכנת מאוד, מלאה באויבים), ליווי בחור יהודי חולה מהפרטיזנים לטובת קבלת טיפול רפואי בגטו והשארתו שם, ולקחת 6 יהודים מתנדבים חדשים מהגטו אל הפרטיזנים. לא כל-כך הבנתי מדוע בחרו בי. יהודי, בעל חזות יהודית טיפוסית, הליכה לבדי בדרך מסוכנת אשר מירב הסיכויים שלא אשוב ממנה. עם זאת, ביצעתי את הפקודה שקיבלתי והתחלתי את דרכי חזרה אל הגטו. זאת נותר בי זיכרון של אחותי ואחיי הקטן האהובים שהותרתי בגטו עם לכתי, והשאלה הגדולה – האם אזכה לראות אותם!?

אכן, הדרך חזרה אל הגטו הייתה מלווה בסיכונים רבים. בדרך נפצעתי ואף כמעט נהרגתי. כשהגעתי אל הגטו גיליתי שהפך למתקן מעצר ואיננו עוד גטו. עם הגעתי, הוחבאתי במרתף הגטו. הסכמתי שאחותי תגיע לבקרני אולם, על אף הצער הרב שבדבר, לא הסכמתי שאחי הקטן יגיע לבקרני מחשש שהמשטרה הגרמנית תחקור אותו לאחר מכן וזה יישר ויחשוף את זהותי כפרטיזן. המפגש עם אחותי היה מרגש מאוד וסוחף דמעות.

אנשי הקשר של הפרטיזנים בגטו ארגנו קבוצה של שישה יהודים, ועימם צעדתי את הדרך חזרה אל יערות הפרטיזנים. בדרך ארבו לנו, פתחו עלינו לפתע באש, אני נפצעתי פציעה קשה ברגלי וכל ששת היהודים שבאו עימי נהרגו במקום. לאחר הפציעה, הסתתרתי בשדה חיטה סמוך למקום ונזכרתי שהכפר PAPILVA (היכן שהבחור הליטאי הלן אותי ואת שני חבריי בדרך מהגטו ליערות), נמצא בסמוך. קשרתי את הפצע עם מטפחת שנשאתי עימי, דפקתי על דלת ביתו וזה הכניס אותי לביתו. לא סיפרתי לו שאני עם הפרטיזנים. אמרתי לו שברחתי מהגטו. הוא, שכאמור היה שומר יערות, עשה מחפור בתוך היער על-מנת להחביא בו אספקת מזון. לפיכך, הציע שאלך עימו ואסתתר שם. מזון כמובן שלא ייחסר לי, אולם מאחר ומים לא היו בנמצא, המציע שיגיע מידי יום עם בקבוק מים בדרכו ביערות. כך היה. כאמור, לימים הוכר הליטאי היקר שבזכותו ניצלתי עד נפילת המשטר הנאצי, כחסידי אומות העולם. היה זה CONCIANTIS ANTANAS.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

ההגעה לארץ-ישראל, עם תום המלחמה, הייתה מפרכת ונמשכה ימים רבים. המסע עד למחנה העקורים באיטליה היה יבשתי, וכלל את ציוני הדרך הבאים: לבוב-לימברג, פולין, צ'כיה, סלובקיה, רומניה ויוון. מקובנה הגעתי ללבוב-לימברג, כאשר אני נושא עימי תעודה מזויפת ומכתב בו כתוב שהנני מוביל ספרי תורה.

בלבוב, קיבלתי תעודת אזרח יווני, ועד ליוון התחזיתי לאזרח יווני. ההתחזות כללה מפגש "מרגש" עם חייל יווני אשר חיבק אותי בחוזקה ברכבת כאשר הבין שפגש "באח" מן המולדת. הסיטואציה הייתה משונה במיוחד כאשר הבחין לפתע שאינני דובר יוונית, והסתיימה כאשר אותו יווני חשב שאני משוגע. לבסוף, הגעתי לאיטליה ושוכנתי במחנה עקורים אשר מנה כ-10,000 יהודים. מתוכם, נבחרו **41 חלוצים** לעלות לארץ-ישראל ואני ביניהם. 41 אנשי עבודה העיתידים לשקוד על פיתוחה של הארץ.

שוכנו בסירה קטנה ורעועה בת שלוש קומות, ולתמימותינו חשבנו שכל יעודה הוא להובילנו לאניה גדולה שתיקח אותנו לארץ-ישראל. בהמשך הבנו, כי הסירה אמורה להשיט אותנו במעמקי האוקיינוס עד לחופיה של ארץ-ישראל. הדרך כללה מהמורות רבות ובסופה הגענו לחוף בכפר-ויתקין, שם המתנו לאיתות מורס שלא הגיע. האיתות הגיע רק בערב שלמחרת, ועם קבלתו, ירדנו לחוף שבין כפר ויתקין לחדרה. שם חיכו לנו אנשי ההגנה ולקחו אותנו לגן-שמואל. עם ההגעה ארצה, הייתי כבן 21.

בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, נלחמתי בכל מלחמות ישראל והקשה שבהן – מלחמת השחרור. במלחמת העצמאות, הופקדתי על פריצת הדרך לירושלים במסגרת המשאיות של "פורצי השיירות - שועלי שמשון". הצלחתי לפרוץ את הדרך לירושלים לבדי, במקום שבו משאיות פרשו לצידי הדרך ונפגעו מהאש הירדנית שהטיחה בנו ממעלה ההר. הופקדתי על השיירה האחרונה שהגיעה לירושלים.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

את זוגתי רבקה, הכרתי במשמרת הצעירה של תנועת "הפועל המזרחי", והתחתנו כדת משה וישראל. מאז ועד היום, אנו נשואים 63 שנים. נישואינו הולידו גם שני בנים, שהביאו לעולם שבעה נכדים, ובעקבותיהם שבעה נינים.

המסר שלי לדורות ההמשך במדינת-ישראל הוא לשמור על המדינה. זאת משום שכל יהדות העולם נשענת על מדינת ישראל, ואין לנו אלא לדאוג שמדינת ישראל תמשיך להיות מדינת היהודים – מדינת העם היהודי לכל הדורות.

ראיון : קובי זיו, חדרה, אפריל 2014